

UDSKRIFT
AF
HØJESTERETS ANKE- OG KÆREMÅLSUDVALGS DOMBOG

HØJESTERETS KENDELSE
afsagt tirsdag den 31. marts 2015

Sag 184/2014

Tryg Forsikring A/S
(advokat Jean Hareskov Østergaard)
mod

Part 1

(advokat Karsten Høj, beskikket)

Biintervenient til støtte for **Part 1**:

Danske Advokater
(advokat Robert Mikelsons)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Glostrup den 22. januar 2014 og af Østre Landsrets 8. afdeling den 27. marts 2014.

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Marianne Højgaard Pedersen, Jens Peter Christensen og Oliver Talevski.

Påstande

Kærende, Tryg Forsikring A/S, har nedlagt påstand om, at **Part 1** skal betale sagsomkostninger til Tryg Forsikring A/S med et beløb større end 62.500 kr. inklusive moms, subsidiært 62.500 kr. inklusive moms og mere subsidiært, et beløb større end 50.000 kr.

Indkærede, **Part 1**, har nedlagt påstand om stadfæstelse af Retten i Glostrups omkostningsafgørelse af 22. januar 2014, subsidiært at han skal betale sagsomkostninger til Tryg Forsikring A/S med et større beløb end 30.000 kr., dog mindre end 50.000 kr.

Biintervenienten, Danske Advokater, er indtrådt i sagen til støtte for indkæredes påstand om stadfæstelse af Retten i Glostrups afgørelse om, at sagsomkostningerne ikke skal tillægges moms.

Sagsfremstilling

Den 29. april 2011 indgav **Part 1** stævning ved Retten i Glostrup med påstand om, at Tryg Forsikring A/S (Tryg) skulle betale i alt 1.131.559 kr. i godtgørelse for varigt men, svie og smerte samt erstatning for tabt erhvervsevne som følge af et færdselsuheld den 19. september 2007.

Da Tryg allerede havde anerkendt erstatningspligten, angik tvisten alene spørgsmålet om og i givet fald i hvilket omfang færdselsuheldet var årsag til **Part 1's** gener i nakkeområdet, koncentrationsbesvær mv., eller om generne havde sammenhæng med forud bestående forhold hos **Part 1**.

Efter en kort skriftveksling blev sagen forelagt Arbejdsskadestyrelsen og Retslægerådet, som henholdsvis den 18. september 2013 og den 10. juni 2013 samt den 20. november 2013 afgav udtalelse i sagen. Retslægerådet udtalte herved bl.a., at forud bestående lidelser udgjorde hovedårsagen til **Part 1's** gener, og at tilskadekomsten havde medført forværring af en bestående lidelse.

Den 8. januar 2014 indgik parterne forlig, hvorefter Tryg skulle betale 90.000 kr. til fuld og endelig afgørelse. I forligsteksten hedder det bl.a.:

”Sagsøgte betaler 90.000 kr. til fuld og endelig afgørelse af ethvert krav rejst under sagen BS 10P-1677/2011. Forligsbeløbet betales inden 14 dage fra forligets tilførsel til retsbogen. Beløbet udgør henholdsvis svie- og smertegodtgørelse (60.000 kr.) og mén godtgørelse svarende til 5 % (30.000 kr.)”

Parterne overlod det til retten at træffe bestemmelse om sagens omkostninger.

Ved Retten i Glostrups beslutning af 22. januar 2014 blev Tryg, der ikke er momsregistreret, tilkendt sagsomkostninger med 30.000 kr. uden tillæg af moms. I beslutningen hedder det bl.a.:

”...

Sagen er anlagt den 29. april 2011 med en påstand om betaling af 1.131.559 kr. Sagens tema var, hvorvidt sagsøger havde krav på godtgørelse for varigt mén og svie-smerte samt erstatning for tab af erhvervsevne som følge af en færdselsulykke den 19. september 2007.

Retslægerådet har afgivet udtalelse i sagen den 10. juni 2013 og 20. november 2013. Arbejdsskadestyrelsen har afgivet udtalelse i sagen den 18. september 2013.

Retten bestemte, at sagsøger inden 14 dage skal betale 30.000 kr. i sagsomkostninger til sagsøgte. Retten har herved lagt vægt på, at sagsøger efter sagens udfald må anses som den vindende part. Retten har i opadgående retning lagt vægt på sagens genstand og forløb, herunder at sagen har været forelagt Retslægerådet og Arbejdsskadestyrelsen. Retten har i nedadgående retning lagt vægt på, at sagen er forligt forud for berømmelse af hovedforhandling, samt at sagen mens den har verseret ved retten, hovedsageligt har afventet udtalelserne fra Retslægerådet.

Sagsøgte har oplyst, at selskabet ikke er momsregistreret i dette retsforhold.

Det følger af retsplejelovens § 316, stk. 1, at udgifter til advokatbistand erstattes med et passende beløb. Retten lægger til grund som ubestridt, at sagsøgte under sagen har været repræsenteret af en advokat ansat ved sagsøgte. Da udgiften til advokatbistand for sagsøgtes vedkommende herefter ikke er en momsbærende udgift, tillægges sagsomkostningsbeløbet ikke moms.

...”

Ved kendelse af 27. marts 2014 stadfæstede Østre Landsret beslutningen om at tilkende Tryg sagsomkostninger uden tillæg af moms og forhøjede sagsomkostningerne til 50.000 kr. I kendelsen hedder det bl.a.:

”Det fremgår af sagen, at det påstævnte beløb udgør 1.131.559 kr., og at Tryg Forsikring A/S i henhold til det indgåede forlig skal betale 90.000 kr. til Part 1.

Det er ubestridt, at Tryg Forsikring A/S må anses for den vindende part, mens det er omtvistet, om de tilkendte sagsomkostninger skal forhøjes, herunder om omkostningsbeløbet skal tillægges moms.

Det er endvidere ubestridt, at Tryg Forsikring A/S ikke er momsregistreret, og at forsikringselskabet har været repræsenteret af en ansat mødeberettiget advokat, samt at der ikke er afholdt en udgift til moms.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 316, stk. 1, blev ændret ved lov nr. 554 af 24. juni 2005.

Af de almindelige bemærkninger til bestemmelsen fremgår blandt andet:

”2.3 Justitsministeriets overvejelser

...

I nyeste retspraksis tilkendes ikke sagsomkostninger til dækning af advokatbistand, når den vindende part under sagen er repræsenteret af en advokat, der er ansat hos parten eller hos en mandatar, der fører retssagen på partens vegne, idet der henvises til, at parten henholdsvis mandataren ikke har haft udgifter til advokatsalær. Justitsministeriet finder imidlertid, at det vil være mest hensigtsmæssigt, at størrelsen af sagsomkostningerne til den vindende part alene afhænger af, om parten under sagen er repræsenteret af en mødeberettiget advokat, og ikke af, om den pågældende advokat modtager betaling i form af salær eller løn. Dette gælder, selv om lønudgiften til en ansat advokat generelt måtte være lavere end salæret til en ekstern advokat, idet sagsomkostningerne udmåles efter standardtakster, der ikke afhænger af partens konkrete udgifter til advokatbistand.”

Af de specielle bemærkninger til retsplejelovens § 316 fremgår blandt andet:

”Ændringen fra ”advokatsalær” til ”advokatbistand” indebærer, at en part, der er repræsenteret af en mødeberettiget advokat under hele retssagen, og som tilkendes fulde sagsomkostninger, i alle tilfælde skal have tilkendt det sædvanlige standardiserede sagsomkostningsbeløb til dækning af udgifter til advokatbistand. Fremover vil det således være uden betydning for størrelsen af sagsomkostningerne, om parten betaler et egentligt salær til advokaten, eller om advokaten f.eks. er ansat af parten eller af en organisation, der optræder som mandatar for parten under retssagen.”

Der ses hverken i ordlyden af retsplejelovens § 316, stk. 1, eller forarbejderne hertil at være taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt udgiften til advokatbistand skal tillægges moms, når en ikke momsregistreret part er repræsenteret af en ansat mødeberettiget advokat.

Af landsretspræsidenternes cirkulæreskrivelse af 27. september 1978, der henviser til Momsnævnets afgørelse af 15. september 1978, fremgår blandt andet:

”I henhold til afgørelse af 15. september 1978 fra Nævnet vedrørende merværdiafgift tilkommer fradragsretten for moms af advokatsalær i inkassosager alene kreditor, idet advokaten kun kan rette sit salærkrav mod denne. Er kreditor en momsregistreret virksomhed, skal omkostningskravet mod debitor som følge af kreditors fradragsret opgøres uden tillæg af moms.

Som følge af denne afgørelse må de takstmæssige inkasso- og proceduretakster som udgangspunkt ikke tillægges moms. Oplyses det imidlertid overfor retten, at den vindende parts krav ikke er erhvervet som led i en momsregistreret virksomhed, skal parten, i det omfang modparten skal godtgøre advokatomkostninger tillige have dækket merudgiften til moms. I så fald indregnes momsen i det samlede afrundede beløb, der tilkendes.”

Af landsretspræsidenternes notat af 17. december 2008 om afgørelser om sagsomkostninger i civile sager fremgår blandt andet:

”Moms medregnes kun, hvis den part, der skal have tillagt omkostninger, oplyser ikke at være momsregistreret.

...

Tabellen gælder uanset om partens udgifter til advokatbistand vedrører en advokat, der er ansat hos parten eller hos en mandatar, der fører retssagen på partens vegne.”

Da bestemmelsen i retsplejelovens § 316, stk. 1, ikke ses at ændre de hidtil gældende retningslinjer for, hvornår et beløb til dækning af advokatomkostninger skal tillægges moms, tiltræder landsretten, at sagsomkostningsbeløbet ikke skal tillægges moms.

Henset til sagens udfald, varighed og omfang, herunder at sagen to gange har været forelagt Retslægerådet, finder landsretten, at de tilkendte omkostninger bør forhøjes til 50.000 kr. ekskl. moms. Der er herved taget udgangspunkt i de vejledende salærtakster for en sagsgenstand på 1.000.001-2.000.000 kr. Der er på den ene side lagt vægt på, at sagen har været forelagt Retslægerådet, mens det på den anden side er tillagt betydning, at sagen er forligt forinden berømmelse af hovedforhandling, og at det vundne beløb befinder sig i den nederste del af intervallet.

T h i b e s t e m m e s:

Byrettens afgørelse ændres, således at indkærede, **Part 1**, til kærende, Tryg Forsikring A/S, skal betale 50.000 kr. i sagsomkostninger for byretten.

Ingen af parterne skal betale kæremålsomkostninger til den anden part.

Kæreaifgiften tilbagebetales.

...”

Anbringender

Tryg har til støtte for sin påstand anført bl.a., at det følger af retsplejelovens § 312 og § 316, at den vindende parts ”udgifter til advokatbistand” skal ”erstattes med et passende beløb”. Domstolenes fastlæggelse af udgifter til advokatbistand i civile sager sker med udgangspunkt i landsretspræsidenternes vejledende satser pr. 1. januar 2009, jf. landsretspræsidenternes notat af 17. december 2008 om sagsomkostninger i civile sager. Sagsgenstanden udgjorde 1.131.559 kr., og satserne for sager med en sagsværdi i intervallet 1.000.001-2.000.000 kr. udgør 55.000-115.000 kr. (ekskl. moms) henholdsvis 68.750-143.750 kr. (inkl. moms). Det vil afhænge af den enkelte sags karakter, om der er grund til at udmåle et beløb i den øvre, midterste eller nedre del af intervallet. Beløbet bør normalt udmåles i den øverste halvdel af intervallet, hvis der har været afholdt syn og skøn i sagen, jf. bl.a. landsretspræsidenternes notat. Landsrettens begrundelse og fortolkning af principperne for salærudmålingen er principielt forkerte, idet den afviger fra, hvad der har været forudsat i forarbejderne. Der er således ikke sagligt grundlag for at reducere salæret med henblik på at undgå en uheldig tærskel-

effekt, ligesom salærudmålingen under alle omstændigheder burde være udmålt til et sted mellem 1/2 og 2/3 af maksimumsalæret i intervallet, dvs. til et salær et sted mellem 57.500-76.500 kr. (ekskl. moms) dvs. 71.875-95.800 kr. (inkl. moms) under hensyntagen til den tidsmæssige udstrækning og sagens betydelige omfang.

For så vidt angår spørgsmålet om moms, har Tryg anført bl.a., at det af såvel bestemmelsens ordlyd som bemærkningerne til retsplejelovens § 316 følger, at det afgørende kriterium for tilkendelse af sagsomkostninger er, at vedkommende part har været repræsenteret af en mødeberettiget advokat. Det er uden betydning for størrelsen af sagsomkostningerne, om parten betaler et egentligt salær til advokaten, eller om advokaten f.eks. er ansat af parten eller af den organisation, der optræder som mandatar for parten under retssagen, jf. bemærkningerne til lovforslaget om ændring af bl.a. retsplejelovens § 316. Det fremgår endvidere direkte af landsretspræsidenternes notat af 17. december 2008, at moms kun medregnes, hvis den part, der skal have tillagt omkostninger, oplyser ikke at være momsregistreret. Der stilles ikke yderligere krav for tillæg af moms.

Hertil kommer, at det af såvel ordlyd som bemærkningerne til retsplejelovens § 316 følger, at udgifter til advokatbistand – modsat andre udgifter – ikke erstattes krone for krone, men med ”et passende beløb”. Tilkendelse af moms er derfor ikke direkte knyttet op på den faktiske momsudgift. Tryg er ikke momsregistreret, og Tryg har under hele retssagen været repræsenteret af en mødeberettiget advokat, hvorfor sagsomkostningerne til Tryg skal tillægges moms. Selvom Tryg ikke afholder et egentligt momsplygtigt salær til den ansatte advokat, der har repræsenteret Tryg under retssagen, afholder Tryg som led heri en række momsbelagte driftsudgifter i form af udgifter til kontorhold (kontormøbler, computere, kopimaskiner, printer, kontorartikler, telefoni, bøger etc.) obligatorisk efteruddannelse mv., som Tryg ikke opnår momsrefusion for. Derudover afholder Tryg også i forhold til advokaten vederlagsmæssige udgifter, som ganske vist ikke er momsbelagte, men derimod indkomstskattepligtige. Disse udgifter er sammenlignelige med de momsbelagte eksterne advokatydelser så langt, at der i begge tilfælde i anledning af advokatbistanden erlægges udgift, hvor en del af udgiften i form af indkomstskat i sidste ende tilgår statskassen, uden at Tryg opnår adgang til refusion af beløbet. Hvis det således skal sikres, at beløb til dækning af ”udgifter til advokatbistand” skal ”erstattes med et passende beløb”, uanset om der anvendes eksterne eller ansatte advokater, må Trygs betaling af momsbelagte driftsudgifter henholdsvis indkomstskattepligtige lønud-

gifter til ansatte advokater, som repræsenterer Tryg i forbindelse med retssager, sidestilles med Trygs betaling af advokatsalær med tillæg af moms til eksterne advokater.

Når der i landsretspræsidenternes notat om sagsomkostninger er taget højde for, om den vindende part er momsregistreret, skyldes det alene, at en momsregistreret virksomhed har mulighed for at afløfte momsbeløb i sit momsregnskab, hvorfor vedkommende i givet fald ville blive beriget, såfremt der ikke blev taget hensyn til momsregistreringen ved tilkendelse af sagsomkostninger. Samme hensyn gør sig ikke gældende i den foreliggende sag, idet Tryg har afholdt en lang række momsbelagte driftsudgifter som led i at være repræsenteret af en ansat advokat. Tilsvarende udgifter indgår indirekte i eksterne advokaters honorarer, hvorfor udgiften må sidestilles med "passende salær" til en ekstern advokat.

Part 1 har heroverfor anført bl.a., at han har fået medhold i sin påstand om godtgørelse for varigt men samt svie og smerte svarende til forligsbeløbet på 90.000 kr. Langt den væsentligste del af sagens forberedelse har vedrørt den medicinske årsagssammenhæng og dermed disse to erstatningsposter. Tryg har omvendt fået fuldt medhold i, at **Part 1** ikke er berettiget til erstatning for tab af erhvervsevne svarende til ca. 1.040.000 kr. Sagens behandling i Arbejdsskadestyrelsen med henblik på vurdering af erhvervsevnetabet har kun i meget begrænset omfang medført arbejde og udgifter for Tryg. Endvidere bør det arbejde, der har været forbundet med, at sagen to gange har været forelagt Retslægerådet, ikke føre til, at sagsomkostningerne af det vundne beløb fastsættes med udgangspunkt i den øvre del af intervallet, allerede fordi forelæggelsen alene vedrørte den medicinske årsagssammenhæng og dermed ikke spørgsmålet om erhvervsevnetab, som Tryg fik medhold i. Omkostningsafgørelsen bør derfor stadfæstes under hensyn til, at Tryg kun har haft begrænsede udgifter til den del af sagen, som Tryg har vundet, og med udgangspunkt i et beløb i den nedre eller midterste del af intervallet og multipliceret med $\frac{1}{2}$ på grund af sagens stadie, da forliget blev indgået. Samtidig skal der ske nedsættelse af omkostningsbeløbet, idet **Part 1** har fået medhold i, at der var den nødvendige medicinske årsagssammenhæng mellem skaden og det varige men på 5 % og i at være berettiget til godtgørelse for svie og smerte.

For så vidt angår spørgsmålet om moms, er det anført bl.a., at Tryg vil opnå en uberettiget berigelse, såfremt udgiften til advokatbistand tillægges moms, idet Tryg herved vil få en udgift til moms dækket, som ikke er afholdt. Såfremt Tryg havde været momsregistreret, ville om-

kostningsbeløbet heller ikke være blevet tillagt moms, selv om Trygs udgifter til advokatbistand i form af løn, pension mv. havde været de samme.

Danske Advokater har anført bl.a., at når det ved lov nr. 554 af 24. juni 2005 indførtes, at der ikke skal være forskel på størrelsen af sagsomkostningerne, uanset om en part har valgt at lade sig repræsentere af en advokat, der er selvstændig i forhold til parten, eller af en advokat, der er ansat hos parten, hang det sammen med det helt grundlæggende forhold, at en part i alle disse tilfælde som udgangspunkt har en udgift til advokat (enten i form af et salær eller i form af et ansættelsesvederlag (lønn)), i forbindelse med retssagen, som der ydes hel eller delvis erstatning for, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1, og § 316, stk. 1. Selv om den erstatning for udgifter til advokatbistand, som sagsomkostningerne udgør, ikke afhænger af de konkrete udgifter til advokatbistanden, lægges det til grund i retsplejelovens kapitel 30, at advokatbistand altid skal anses for at indebære en udgift for parten. Hvis erstatningen for advokatudgifter, herunder en udgift til moms, blot var et spørgsmål om at finde et skønsmæssigt afpasset beløb, ville det forhold, at en momsregistreret part kan fratække/afløfte købsmomsen af vederlaget for advokatydelser ved opgørelsen af sit konkrete momstilsvær, være uden betydning,

Endvidere er det ikke meningen med reglerne om sagsomkostninger, at de skal ophæve virkningen af momsen som skat på privates forbrug og momsfrigtagnes indkøb ved at give en lempe for den almindelige belastning, som købsmoms af generalomkostninger er for en ikke-momsregistreret virksomhed. Der er således ikke mulighed for at bagvejen at indføre momsrefusion, når lovgiver har bestemt, at de samlede udgifter til moms i sidste ende skal bæres af de ikke-momsregistrerede, herunder momsfrigtagne virksomheder som f.eks. forsikringselskaber. I modsat fald vil alle privatpersoner og momsfrigtagne kunne få forhøjede sagsomkostninger, selv om de i forbindelse med førelse af retssager har arrangeret sig således, at de ikke under nogen omstændigheder vil få en økonomisk belastning i form af momsen på advokatudgifter.

Indkomstskatten påhviler i øvrigt Trygs ansatte og ikke Tryg. Tryg har derfor ikke en udgift til "statskassen" i form af de ansatte advokaters indkomstskat. Trygs indeholdelse af arbejdsmarkedsbidrag og A-skat af lønnen er under alle omstændigheder uden betydning for vurderingen af, om der skal tillægges moms eller ej på de tilkendte sagsomkostninger. Lønoms-

ningen til de ansatte advokater bliver Tryg under alle omstændigheder kompenseret for ved at blive tilkendt sagsomkostninger.

Det er efter landsretspræsidenternes takster alene merudgiften til moms af advokatomkostningerne ved den konkrete sag i retten, som dækkes, og ikke enhver udgift til købsmoms, som parten afholder, uanset om udgifterne vedrører generalomkostninger, kontorholdsomkostninger i øvrigt eller advokatsalær. Oplysning til retten om, at en part ikke er momsregistreret, skal forudsætningsvis kun gives af parten, når denne har en ikke-fradragsberettiget udgift til moms af advokatomkostningen for førelsen af den konkrete sag. I andre tilfælde skal der ikke gives oplysning om momsforhold, og retten vil ikke tilkende sagsomkostninger med tillæg af moms.

Dokumentation for, at der faktisk betales eller faktureres et advokathonorar, er uden betydning, fordi det har formodningen for sig, at en part har en omkostning til advokatbistand, når denne er repræsenteret af en mødeberettiget advokat. Derimod beror den forhøjelse, der sker af taksterne med moms, på, at der foreligger konkrete momsbelagte advokatomkostninger. Hvis det var ligegyldigt for spørgsmålet om tillæg af moms, om der er konkrete momsbelagte advokatomkostninger, havde landsretspræsidenterne i taksterne ikke anført, at moms kun medregnes, hvis parten oplyser ikke at være momsregistreret. Hvis der ikke er et advokatsalær, der skal betales moms af, falder man derfor tilbage til udgangspunktet ved salærfastsættelsen – at der ikke skal betales moms – uanset om parten er eller ikke er momsregistreret.

Højesterets begrundelse og resultat

Retsplejelovens regler om sagsomkostninger bygger på et almindeligt erstatningsretligt princip om, at den tabende part skal erstatte modparten de udgifter, som retssagen har påført modparten, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1.

Udgifter til advokatbistand erstattes med et passende beløb, jf. retsplejelovens § 316, stk. 1, 2. pkt.

Højesteret finder, at tillæg af moms til udgifterne til advokatbistand må forudsætte, at den vindende part har haft en ikke-fradragsberettiget momsudgift til advokatbistand.

Da Tryg Forsikring A/S under retssagen har været repræsenteret af en ansat advokat og derfor ikke har haft en ikke-fradragsberettiget momsudgift til advokatbistand, skal Tryg Forsikrings udgifter til advokatbistand erstattes med et passende beløb uden tillæg af moms.

Herefter og da Højesteret heller ikke i øvrigt finder grundlag for at ændre landsrettens afgørelse om sagsomkostninger, stadfæster Højesteret kendelsen.

Thi bestemmes

Landsrettens kendelse stadfæstes.

I kæremålsomkostninger for Højesteret skal Tryg Forsikring A/S inden 14 dage efter afsigelsen af denne højesteretskendelse betale 10.000 kr. til statskassen. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.